

היא דפל אשתיל מינה, כף יעקב כל עלמא אשתיל מניה.

באותה שעה ויקח מאבני המקום, שהיא עיקר כל העולם, וישם מראשותיו, שם בלבו שהיא מראשותיו, דוגמת זה כזו. מיד וישכב במקום ההוא, כלומר, נתישבה דעתו באותו מקום.

וסימן ידוע לקח, אמר זו היא דוגמא שלי, ואם לזו תהיה שום מעלה, בידוע שיהיה לי מעלה. ועל כף שם לבו עליה, ונדר נדר, דכתיב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה כלומר, אם האבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים, מיד וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. נדר המעשר. אמר רבי זירא, הא ודאי שמענא.

אמר ליה, על האי אתקרי (שם מט כד) אבן ישראל. כלומר, נקראה כף על שמו, על שנתן לבו ועיניו עליה. והקדוש ברוך הוא עשה אותה בית עולמים, ושם היתה שכינתו. ועל דא בכינא, דחינא דעל האי אבנא, זמינין לשואה סואבת עממא, ופגרי מיתיא. מאן לא יבפי, ווי לעלמא, ווי לההוא זימנא, ווי לההוא דרא. בכה בד בקדמיתא, אתנח ואשתיק. לבתר חזר ואמר, ווי לאינון דיהון זמינין בעלמא, בד יתער מלפא עילאה דעלמא.

בכה רבי זירא, אמר מלאכא קדישא ידע דין, יאות הוא למבכי עלה. זפאין אתון צדיקנא, דאתון קדישין בעלמא דין, ובעלמא דאתי.

פרשתא יח. ויחלם והנה סלם מצב ארצה וגו', עלים וירדים בו. רבי פתח בהאי קרא, (שה"ש ד ד) כמגדל דוד צוארף בנוי

עליה, משום שרמזה לו רמז. מה היא שהכל נשתל ממנה, כף יעקב כל העולם נשתל ממנו. באותה השעה, ויקח מאבני המקום, שהיא עקר כל העולם. וישם מראשותיו - שם בלבו, שהיא מראשותיו - דוגמת זה כזו. מיד וישכב במקום ההוא. כלומר, נתישבה דעתו באותו מקום.

וסימן ידוע לקח, אמר: זו היא דוגמא שלי, ואם לזו תהיה שום מעלה, בידוע שיהיה לי מעלה. ועל כף שם לבו עליה, ונדר נדר, ונדר נדר, ונדר נדר (בראשית כח) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. כלומר, אם האבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים, מיד - וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. נדר המעשר. אמר רבי זירא, זה ודאי שמעתי.

אמר לו, על זה נקראת אבן ישראל (שם מט), כלומר, נקראה כף על שמו, על שנתן לבו ועיניו עליה. והקדוש ברוך הוא עשה אותה בית עולמים, ושם היתה שכינתו.

ועל זה בכיתי, שראיתי שעל האבן הזו עתידים לשים את טמאת העמים ופגרי מתים. מי לא יבכה? אוי לעולם! אוי לאותו הזמן! אוי לאותו הדור! בכה כבראשונה, נאנח ושתק. אחר כך חזר ואמר: אוי לאותם שיהיו נמצאים בעולם, כשיגיעור המלך העליון של העולם.

בכה רבי זירא. אמר, מלאך הקדוש יודע את זה, ראוי הוא לבכות עליה. אשריכם הצדיקים, שאתם קדושים בעולם הזה ובעולם הבא.

פרשה י"ח. (שם כח) ויחלם והנה סלם מצב ארצה וגו', עלים

וירדים בו. רבי פתח בפסוק הזה, (שיר ד) כמגדל דוד צוארף בנוי לתלפיות אלה המגן תלוי עליו כל שלטי הגברים. אמר רבי, כל הדברים יכלו - והתורה לא תכלה. ואין דבר חביב לפני הקדוש ברוך הוא כמו התורה ולומדיה. ששנינו, כל המתעסק בתורה בכל יום, יתחדשו לו סתרים של מעלה. והתורה אומרת לו, (שם ח ב) אשקף מיין הרקח מעסים רמני. זהו יינה של תורה, וזהו יין המשמר בענביו מששת ימי בראשית. והם דברים העתידים להגלות לצדיקים לעתיד לבא.

קם רבי בו על רגליו ואמר, אם כן הוא - לא היה לו לומר אלא יין המשמר בענביו מהר סיני, מה זה מששת ימי בראשית? אמר לו, אותם עמקי סדרי בראשית שלא התגלו לאדם, ועתידים הצדיקים לדעת אותם, כמו כן ידעו אותם שעסקו בתורה תמיד. ולמדנו, אמר רבי יהודה, סודות התורה נתנו לחכמים, לאותם שמתעסקים תמיד בתורה. ושנה רבי יהודה, כל מי שהוא עוסק בתורה כל צרכו, מעלים את נשמתו למעלה, כשהוא ישן בשנתו, ומלמדים אותו מעמקי תורה, וממנה דובכים ומרחשים שפתותיו ביום. זהו שפתוב (שם ז) דובב שפתי ישנים.

אמר רבי יצחק, כל המתעסק בתורה לשמה, כשהוא ישן בלילה, נשמתו עולה ומראים לה אותם הדברים העתידים להיות בעולם.

רבי יוסי היה יושב ועוסק בתורה. בא אליו רבי אבא. אמר רבי יוסי, בעל ההלכה בא. קם לפניו. ישבו והתעסקו בתורה. בעודם יושבים, נרד הלילה. ישבו והתעסקו בה עד חצות הלילה.

לתלפיות אלה המגן תלוי עליו כל שלטי הגברים. אמר רבי, כל הדברים יכלו והתורה לא תכלה. ואין דבר חביב לפני הקדוש ברוך הוא, כמו התורה ולומדיה. דתנן, כל המתעסק בתורה בכל יום, (דף לה ע"ב) יתחדשו לו סתרים של מעלה. והתורה אומרת לו, (שם ח ב) אשקף מיין הרקח מעסים רמני. זהו יינה של תורה. וזהו יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. והם דברים העתידים להגלות לצדיקים לעתיד לבא.

קם רבי בו על רגליו ואמר, אי כן הוא, לא היה ליה למימר, אלא יין המשומר בענביו מהר סיני, מהו מששת ימי בראשית. אמר ליה, אינון עומקי סדרי בראשית, דלא איתגלו לבר נש, וזמנינן צדיקא למנדע לון, כגוונא דא ינדעון אינון דעסקו באורייתא תדיר.

והאנא, אמר רבי יהודה, רזא אורייתא לחכימין אתיהיבו, לאינון דאתעסקו באורייתא תדיר. ותני רבי יהודה, כל מאן דהוא עסיק באורייתא כל צרכו, סלקין ליה לנשמתיה לעילא, בד איהו נאים בשיתיה, ואולפין ליה מעומקי תורה. ומינה דובבן ומרחשן שפוותיה ביממא, הדא הוא דכתיב, (שם ז) דובב שפתי ישנים.

אמר רבי יצחק, כל המתעסק בתורה לשמה, כשהוא ישן בלילה, נשמתו עולה למעלה ומראין לה אותן הדברים העתידים להיות בעולם.

רבי יוסי היה יתיב ועסיק באורייתא, אתא לגביה רבי אבא, אמר רבי יוסי מארי דשמעתא אתא. קם קמיה, יתבו ואתעסקו באורייתא, עד דהוו יתבי, רמש ליליא, יתבו ואתעסקו בה, עד פלגות ליליא.

אֲדַמִּיךָ רַבִּי אָבָא, וְרַבִּי יוֹסִי הָיָה יְתִיב, חָמָא
לְרַבִּי אָבָא, דְּאֲנָפוּי מְסַמְקֵי טְפִי, וְהוּא
חֲיִיךָ, וְחָמָא נְהוּרָא רַבָּא בְּבִיתָא. אָמַר רַבִּי
יוֹסִי, שְׁמַע מִיְנִיה דְּשְׂכִינְתָּא הָכָא. אַרְכִּין עֵינױ,
יְתִיב תַּמָּן. עַד דְּהָיָה סָלִיק שְׁחֲרוּתָא
דְּצַפְרָא, וְנְהוּרָא הָיָה נְהִיר בְּבִיתָא, עַד דְּזַקֵּף
עֵינױ, חָמָא צַפְרָא וְאַתְחַשֵּׁף בֵּיתָא.

אִיתְעַר רַבִּי אָבָא, וְאֲנָפוּי הוּוּ נְהִירִין, וְעֵינױ
חֲיִיכִין. אַחִיד בֵּיה רַבִּי יוֹסִי, אָמַר רַבִּי
אָבָא, אָנָּא יִדְעָנָא מָה אֶתְּ בָּעִי. חֲיִיךָ, רְזִין
עַלְאִין חֲמִית, וּבְשַׁעְתָּא דְּאַחִיד נִשְׁמָתָא דִּילִי
מֵאֲרִי דְּאַפִּיָּא, סָלִיק לָהּ לְאַדְרִין רַבְרַבִּין
וְעִילְאִין.

וְחֲמִית נִשְׁמָתָהּ דְּשָׂאָר צַדִּיקָא דְּסָלִיק תַּמָּן,
וְאָמַר לוֹן זַכָּאִין אֶתּוֹן צַדִּיקָא,
דְּבִגְיָנִיכוֹן אָנָּא אֶתְבְּנִי בְּבִנְיָנָא קְדִישָׁא, דְּשָׂמָא
יִקְרָא, לְאַעֲנָאָה לְחִילױ דְּמִלְכָּא עִילְאָה. וְחֲמִית
אוֹרִיָּיתִי, דְּהָיָה מְנַחָא תַּמָּן תְּלִי תְּלִים כְּמַגְדָּלָא
רַבָּא. וּבִגְיָנִי כֶּף חֲדִינָא בְּחוּלְקִי, וְחֲיִיכִין עֵינָאִי.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּתְּמָה עַל הָא דְּרַבִּי אָבָא,
דְּהָא קָרָא אֶסְהִיד כֶּף. דְּתַנִּינָן, עֲשֵׂה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזֶה הַמְּמוּנָה תַּחְתָּיו, וְתִלָּה
מִמֶּנּוּ כָּל שָׂאָר הַצִּבְאוֹת, כִּהְיָ צוּרָא, שְׁכָל
הַגּוֹף תְּלוּי מִמֶּנּוּ. וּבְשַׁעְתָּא שְׁהַצִּדִּיקִים עוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹ, וְנוֹתֵן
שְׁמוֹ בְּקִרְבּוֹ, לְהַגִּיעַ לְכָל, וּלְהַסְפִּיק לְעוֹלָם
מְטוּבֹו שֶׁל מְקוֹם.

וּבְשָׂאִין הַצִּדִּיקִים עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל שְׁמוֹ מִקְרִבּוֹ, וְאִזִּי
הָעוֹלָם חָסֵר, וְהוּא אֵינוֹ בִּמְעָלוֹת הַיְכּוֹלָת. מִנָּא
לָן, דְּכַתִּיב, (שם ד ד) כְּמַגְדָּל דָּוִד צוּרָאֲרָךְ בְּנוֹי
לְתַלְפִּיּוֹת. אִם מְרַבִּים וּמַגְדָּלִים הַצִּדִּיקִים תּוֹרָה
כִּהְיָ מַגְדָּל, מִיָּד צוּרָאֲרָךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת. זֶהוּ

נִרְדָּם רַבִּי אָבָא, וְרַבִּי יוֹסִי הָיָה
יוֹשֵׁב. רָאָה אֶת רַבִּי אָבָא שְׁפָנִיו
מַעֲט סְמוּקוֹת, וְהוּא צוֹחֵק. וְרָאָה
אוֹר גָּדוֹל בְּבִית. אָמַר רַבִּי יוֹסִי,
מָזָה נִשְׁמַע שְׁשְׂכִינָה כָּאן. הֲרַכִּין
עֵינױ. יָשָׁב שָׁם. עַד שֶׁהִיָּתָה עוֹלָה
שְׁחֲרוּתָא הַבֶּקֶר וְהָאוֹר הָיָה מֵאִיר
בְּבִית, עַד שֶׁהָרִים עֵינױ רָאָה
הַבֶּקֶר, וְנִחַשֵּׁף הַבֵּית.

הַתְּעוֹרֵר רַבִּי אָבָא, וּפָנִיו הָיוּ
מֵאִירִים וְעֵינױ צוֹחֵקוֹת. אָחַז בּוֹ
רַבִּי יוֹסִי. אָמַר רַבִּי אָבָא, אֲנִי יוֹדֵעַ
מָה שְׂאֵתָה רוֹצָה, חֲיִיךָ, סוּדוֹת
עֲלִיוֹנִים רָאִיתָ, וּבְשַׁעְתָּא שְׂאֵחַז
בְּנִשְׁמָתִי, בַּעַל הַפְּנִים הָעֵלָה
אוֹתָךְ לְחִדְרִים גְּדוֹלִים וְעֲלִיוֹנִים.
וְרָאִיתִי אֶת נִשְׁמוֹת שָׂאָר
הַצִּדִּיקִים שְׁעוֹלוֹת לְשָׁם, וְאָמַר
לָהֶם, אֲשֶׁרִיכֶם הַצִּדִּיקִים
שְׁבִשְׁבִּילְכֶם אֲנִי נִבְנֶה בְּבִנְיָן
קְדוֹשׁ שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד, לַעֲנוֹת
לְצִבְאוֹת הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן. וְרָאִיתִי
אֶת תּוֹרָתִי שֶׁהִיָּתָה מְנַחַת שֵׁם תְּלִי
תְּלִים כְּמַגְדָּל גָּדוֹל, וּמִשּׁוּם כֶּף
שְׁמַחְתִּי בְּחֻלְקִי, וְצַחֲקוֹ עֵינִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּתְּמָה עַל
זֶה שֶׁל רַבִּי אָבָא, שֶׁהָיָה הַפְּסוּק
מַעֲיֵד כֶּף, שְׁשִׁנִּינוּ, עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת זֶה הַמְּמוּנָה תַּחְתָּיו,
וְתִלָּה מִמֶּנּוּ כָּל שָׂאָר הַצִּבְאוֹת,
כְּמוֹ הַצּוּרָא הַזֶּה, שְׁכָל הַגּוֹף תְּלוּי
מִמֶּנּוּ. וּבְשַׁעְתָּא שְׁהַצִּדִּיקִים
עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹ, וְנוֹתֵן שְׁמוֹ
בְּקִרְבּוֹ, לְהַגִּיעַ לְכָל, וּלְהַסְפִּיק
לְעוֹלָם מְטוּבֹו שֶׁל מְקוֹם.

וּבְשָׂאִין הַצִּדִּיקִים עוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹטֵל
שְׁמוֹ מִקְרִבּוֹ, וְאִזִּי הָעוֹלָם חָסֵר,
וְהוּא אֵינוֹ בִּמְעָלוֹת הַיְכּוֹלָת. מִנָּא
לָנוּ? שְׁכָתוּב (שיר ד) כְּמַגְדָּל דָּוִד
צוּרָאֲרָךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת. אִם מְרַבִּים
וּמַגְדָּלִים הַצִּדִּיקִים תּוֹרָה כְּמַגְדָּל
הַזֶּה, מִיָּד צוּרָאֲרָךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת.

זהו שהוא צוארו של עולם, בנני
בבנין קדוש, שכל הפיות תלו
ונלאו לדעת השגחתו, וזהו
תלפיות, כמה שנאמר (בראשית מז)
ותלה ארץ מצרים.

ואז אלה המגן תלוי עליו, וכל
שלטי הגברים. אותם הנקראים
אלף אלפים, וכל הנשא תלויים
עליו, וכל השליטים וכל
העולמות מלאים מטובו של
מקום.

אמר רבי יהודה, והינו שכתוב
(שם כח) ויחלם והנה סלם מצב
ארצה, כלומר, כשהצדיקים אינם
עוסקים בתורה - סלם מצב
ארצה, ואינו במעלה. זכו
הצדיקים ועסקו בתורה - ראשו
מגיע השמימה, אזי יש לו מעלה
וכל טוב לא יחסר. ומיד - והנה
מלאכי אלהים עלים וירדים בו.
מהו בו? אמר רבי יהודה, בשמו
של מקום, כמו שנאמר (תהלים קיח)
נגילה ונשמחה בו.

אמר רבי יצחק, בו - באותו
ממנה. ומפני מה? שכתוב אחריו
(בראשית כח) והנה ה' נצב עליו, על
אותו ממנה. מפני זה עולים
וירדים בשבילו, מפני שמו של
מקום שהוא נצב עליו. אמר רבי
תנחום, למה נקרא שמו מלך
שלם מפל שאר הצבאות? שאין
לך נושא שמו של מקום בקרבו
כמו זה.

אמר רבי יעקב, רמזו ליעקב,
והשיבו על מה שנתרעם לפני
הקדוש ברוך הוא. כלומר, שאם
בניו זכו לעסק בתורה ובמצוות,
יש מעלה לזה ומעלה לבניו. לא
זכו לעסק בתורה ובמצוות - אין
מעלה לזה ואין מעלה לבניו. זהו
שכתוב (שם) והנה מלאכי אלהים
עלים וירדים בו. מלאכי אלהים

שהוא צוארו של עולם, בנני בבנין קדוש,
שכל הפיות תלו ונלאו לדעת השגחתו, וזהו
תלפיות, כמה דאת אמר (בראשית מז יג) ותלה ארץ
מצרים.

ואז אלה המגן תלוי עליו, וכל שלטי הגברים,
אותן הנקראים אלף אלפים, וכל הנשא
תלויים עליו, וכל השליטין, וכל העולמות,
מלאים מטובו של מקום.

אמר רבי יהודה, והינו דכתיב ויחלם והנה
סלם מצב ארצה, כלומר, כשהצדיקים
אינם עוסקים בתורה, סלם מצב ארצה, ואינו
במעלה. זכו הצדיקים ועסקו בתורה, ראשו
מגיע השמימה, אזי יש לו מעלה, וכל טוב
לא יחסר, ומיד והנה מלאכי אלהים עולים
וירדים בו. מאי בו? אמר רבי יהודה, בשמו
של מקום. כמה דאת אמר (תהלים קיח כד) נגילה
ונשמחה בו.

אמר רבי יצחק, בו, בההוא ממונה. ומפני
מה. דכתיב אחריו, והנה ה' נצב עליו,
על ההוא ממונה. מפני זה עולים וירדים
בשבילו. מפני שמו של מקום, שהוא נצב
עליו. אמר רבי תנחום, למה נקרא שמו מלך
שלם, מפל שאר הצבאות. שאין לך נושא
שמו של מקום בקרבו כמו זה.

אמר רבי יעקב, רמזו ליעקב, והשיבו על מה
שנתרעם לפני הקדוש ברוך הוא.
כלומר, שאם בניו זכו לעסוק בתורה
ובמצוות, יש מעלה לזה, ומעלה לבניו. לא
זכו לעסוק בתורה ובמצוות, אין מעלה לזה,
ואין מעלה לבניו. הדא הוא דכתיב, והנה
מלאכי אלהים עלים וירדים בו. מלאכי
אלהים, אלו בניו של יעקב, זכו עולים. לא

זכו, יורדים. בו: בשבילו. בו: פשיש לו מעלה יש להם.

אמר רבי יצחק, כל שרי האמות, היו עולים או יורדים בשביל זה. פשיש לו מעלה, יורדים שרי האמות. פשיש לו ירידה, עולים. והכל תלוי בבניו של יעקב. אמר רבי יהודה בר שלום, אין טוב ואין רע בא לעולם, אלא בשביל בניו של יעקב.

הגמון אחד בא לרבי אבהו, ואמר, אית לאתפנפא כל עלמא עליכו, כעל האי גובא, לאובדא לכוון מן עלמא בשעתא חדא. אומה דא היא לא פלחה למארה, כתיב (דברים יא יז) ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה. אי היא סטיא, כל עלמא ייבד בגינה. אמר ליה, והא אתון עבדין לה דתסטי ולא תהך באורחא דכשרא. אמר ליה חובתכון עבדין לאתערא לן. אמר רבי יהודה שפיר קאמר ההוא הגמון.

תנו רבנן, והנה סלם מצב ארצה, זהו בית עולמים. וראשו מגיע השמימה, הדא הוא דכתיב (שמות טו יז) מכוון לשבתך פעלת ה'. איזהו ראשו, זהו ציון, ששם השכינה, והכרובים, וקדש הקדשים. אמר רבי אבא, סולם זה סיני, שבו ניתנה תורה, ושם נגלו מרכבותיו של הקדוש ברוך הוא.

רבי בא בשם ר' יוחנן אמר, עוד אית לאסתפלא בהאי קרא בדבדבמיתא, (שה"ש ד) כמגדל דוד צוארף בנוי לתלפיות, דהא תנינן, אמר רבי שמעון אמר רבי זירא, כל זמן שישאל היו עוסקים בתורה, בית המקדש היה קיים, הדא הוא דכתיב, כמגדל דוד צוארף בנוי. אי מגדלים תורה, פהאי מגדל, צוארף בנוי. מהו צוארף, זה בית

- אלו בניו של יעקב, זכו - עולים. לא זכו - יורדים. בו - בשבילו, בו - פשיש לו מעלה, יש להם. אמר רבי יצחק, כל שרי האמות היו עולים או יורדים בשביל זה. פשיש לו מעלה - יורדים שרי האמות. פשיש לו ירידה - עולים. והכל תלוי בבניו של יעקב. אמר רבי יהודה בר שלום, אין טוב ואין רע בא לעולם אלא בשביל בניו של יעקב.

הגמון אחד בא לרבי אבהו ואמר: יש לכנס את כל העולם עליכם כמו על הארבה הזה, להאכיד אתכם מן העולם בשעה אחת. האמה הזו אין עובדת לרבונה, כתיב (דברים יד) ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה. אם היא סוטה, כל העולם יאבד בשבילה? אמר לו והרי אתם עושים אותה שתסטה ולא תלך בדרך כשרה. אמר לו, חטאיכם הם העושים לעורר אותנו. אמר רבי יהודה, יפה אמר אותו ההגמון.

שנו רבותינו, (בראשית כח) והנה סלם מצב ארצה - זהו בית עולמים. וראשו מגיע השמימה - זהו שכתוב (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה'. איזהו ראשו? זהו ציון, ששם השכינה והכרובים וקדש הקדשים. אמר רבי אבא, סלם זה סיני, שבו נתנה תורה, ושם נגלו מרכבותיו של הקדוש ברוך הוא.

רבי בא בשם רבי יוחנן אמר, עוד יש להסתפל בפסוק זה כבראשונה, (שיר השירים ד) כמגדל דוד צוארף בנוי לתלפיות, שהרי שנינו, אמר רבי שמעון אמר רבי זירא, כל זמן שישאל היו עוסקים בתורה, בית המקדש היה קיים. זהו שכתוב כמגדל